

“Sanat üretmek bir tür uzun yol koşusu” Hayal İncedoğan

Fotoğraflar: Kayhan Kaygusuz
Portre: Uygur Özel

Geçen ocak ayında sona eren “Zamanın Gölgesinde” isimli solo sergisiyle dikkatleri bir kez daha üzerine çeken Hayal İncedoğan, üretimini görsel “çok seslilik” üzerine inşa eden bir sanatçı. Tuval resimleriyle başladığı serüvenini zamanla algıya dayalı projelerle zenginleştiren İncedoğan, sergide yer alan eserlerini ve sanatla ilişkisini anlattı.

Lisans ve yüksek lisans eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü’nde tamamlayan sanatçı ve akademisyen Hayal İncedoğan, ulusal ve uluslararası boyutta birçok başarıya imza atmış bir isim.

Mezuniyetinden bir sene sonra, 2005 yılında Elgiz Müzesi Çağdaş Sanat Koleksiyonu’nda yerini alan sanatçı, 2007 yılında Türkiye çapında gerçekleşen bir yarışma ile New York School of Visual Arts Üniversitesi’nin bursunu kazandı ve yeni medya alanındaki ilk sergisini New York’ta açtı. İncedoğan, 2012 yılında Vehbi Koç Vakfı Amerikan Hastanesi Galerisi Operation Room’da “Rüzgâr Yabanidir”, 2014 yılında Art On İstanbul’da “Leylak Şarabı Vol.1”, 2015 yılında “Sonsuzun Sesi” ve geçtiğimiz yıl sonunda da Anna Laudel Galeride “Zamanın Gölgesinde” isimli solo sergilerini gerçekleştirdi.

Çalışmaları Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Finlandiya, İspanya, Macaristan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerde çeşitli müze ve kurumlarda sergilenen sanatçının Dışişleri Bakanlığı, Elgiz Müzesi, Vehbi Koç Vakfı, Papko Çağdaş Sanat gibi birçok koleksiyonda işleri yer alıyor.

Hayal İncedoğan ile son sergisi “Zamanın Gölgesinde” ve merkezine aldığı bellek kavramı üzerine bir röportaj gerçekleştirdik.

Kendinizden bahseder misiniz? Sanatla ilişkinizden, eğitim sürecinizden, sizi bugüne getiren yolculuğunuzdan...

Çocukluğumdan beri sanatın her alanına karşı büyük bir ilğim vardı ve sanat dışında bir şey yapmayı hiç düşünmedim. Aslında müzisyen olmayı hayal ediyordum, sonra yazar olmak istediğimi hatırlıyorum ama zamanla hayatımda resim daha çok yer kaplamaya başladı ve üniversitede resim eğitimi almaya karar verdim. Kendimi ifade etmekle ilgili büyük bir derdim vardı hep, şimdi “iyi ki sanat okumayı tercih etmişim” diyorum. Hem akademi hem sanat kariyerime başladığım tarih olan 2005 yılından bu yana aralıksız olarak üretmeye devam ediyorum. Özellikle müzik ve edebiyat esini, işlerin belirgin karakterini oluşturuyor diyebilirim. Resim eğitimi almış olmama rağmen şu an çok farklı malzemelerle üretiyorum. Aynı zamanda sanat ve tasarım alanında sanatta yeterlik sürecimi tamamlamaya çalışıyorum.

Geçtiğimiz senenin sonunda başlayıp bu yılın başında sona eren “Zamanın Gölgesinde” serginizle devam edelim. Zamanın gölgesinin vurduğu kavramsal altyapıyı nasıl tanımlarsınız?

“Zamanın Gölgesinde” adından anlaşılacağı gibi merkezine “zaman” kavramını alan ve onunla kurduğumuz ilişkiyi anlamaya çalışan bir sergi. Son yıllarda üzerine uzun uzun düşündüğüm bazı soruları üretim süreci içinde yorumlamaya çalışarak geliştirdiğim bir projeydi. “Zaman” gibi çok katmanlı ve göreceli bir konu üzerine geliştiğinden, felsefi soruları oldukça fazla olan bir sergi. Üzerine düşünmeye ve çalışmaya değer bir konu olduğunu düşünüyorum. Pek çok farklı referans noktası vardı serginin; romantizm düşüncesi -özellikle de Alman romantizmi- aynı akımın müzikteki önemli temsilcilerinden Gustav Mahler’in müziği, Goethe’nin metinleri, herbarium kavramı, psikolojideki rorschach testi, İslam sanatındaki geometrik anlayış gibi. Aynı zamanda bu coğrafya ve buradaki etnik, kökensele çeşitlilik ve bir tür doğu-batı sentezi oluşturma çabası... Hepsini anlamak ve yorumlamak adına önemli detaylar ve farklı okumalar. İnsan olarak, bir kadın ve sanatçı olarak nerede durduğumu anlamaya çalıştığım bir süreçti.

Biraz da genel hatlarıyla sergide yer alan eserler hakkında bilgi verir misiniz?

Temel olarak uzun yıllardır yetiştirdiğim ve farklı süreçlerde belgeleyerek geliştirdiğim bir fotoğraf serisi ile başladı projem. Bana ait küçük bir zamansal bellek oluşturma niyetiyle diyebilirim. Sukulent familyasından “echeveria” isimli bir bitki türünün benim zamanıma eşlik eden parçaları ve izleri. Daha sonra yine aynı çiçekten ve fotoğraflardan yola çıkarak geliştirdiğim video işler var sergide. Saniyede 24 kare akan görüntüyle bir kadrajın diğerinden ancak büyük bir dikkatle ayırt edilebilecek ufak detaylarını vermeye çalışmak, süreci oldukça zorlu ve mesaisi bir hale getirdi. Ama orijinal bir seri olduğunu düşünüyorum. Bugüne kadar ürettiğim diğer video işlerden oldukça farklı bir seri oldu. Daha sonra yaptığım okumalarla, romantizm düşüncesi ve Mahler’in müziğiyle biçimlenen ayna işler ve enstasyonlar ortaya çıktı. Biçimsel olarak birbirinden oldukça farklı teknik ve materyallerle üretilmiş işler var sergide ama hepsi birbirine bağlı ve aslında aynı bütüne hizmet ediyor.

Sergi metninde “Zamanın Gölgesinde” için “uzun soluklu bir sergi dizisinin ilki” diyorsunuz. Bu bütünden ve “Zamanın Gölgesinde”nin o bütün içinde kapladığı alandan bahseder misiniz?

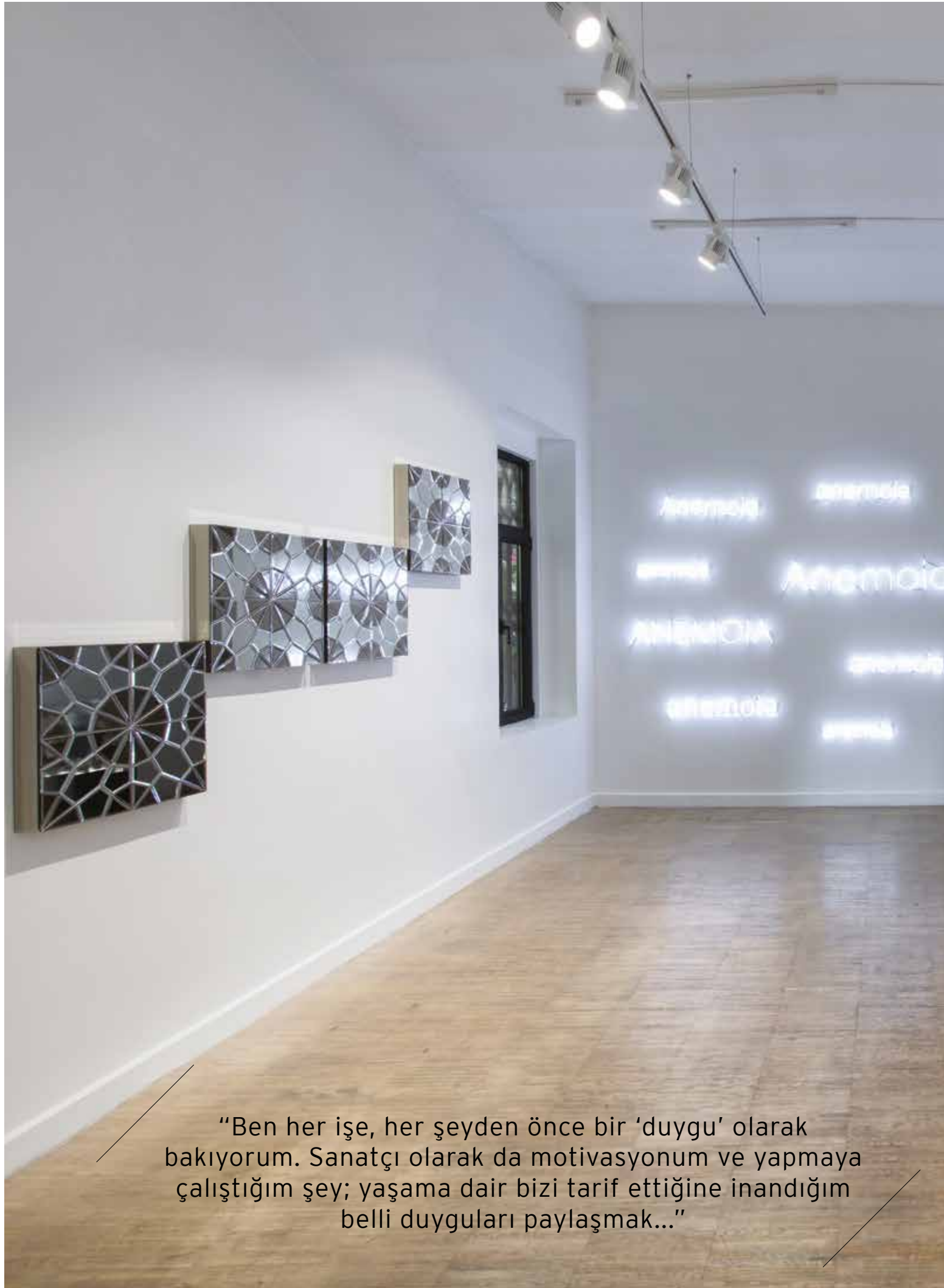
Bugüne kadar yaptığım sergilerin hepsi zaman içinde, bir zincirin halkaları gibi ve birbirinin devamı şeklinde gelişti, böyle olmaya da devam ediyor. Bu fikri, birbirine bayrak veren uzun yol koşucuları olarak da tarif edebilirim. Sanat üretmek gerçekten bir tür uzun yol koşusu. Her sergi esinini bir önceki sergiden alıyor ve bir sonraki sergi hakkında ipuçları taşıyor. Bu bütünlüklü yaklaşımın, bahsettiğim konu ve ürettiğim teknikleri açısından daha inandırıcı bir dil oluşturduğuna inanıyorum. Her sergi, konusu itibarıyla oldukça katmanlı geliyor. Dolayısıyla tek seferlik bir bakışla bir kenara bırakılabilecek bir durum söz konusu değil. Geriye dönüp baktığımda hep eklemek istediğim farklı yorumlar ve detaylar olduğunu görüyorum. Bu nedenle bugüne kadar gösterdiğim hiçbir sergi aslında benim için tam olarak bitmedi.

Farklı malzeme ve teknikler kullanıyorsunuz. Fotoğraf, resim, video, enstalasyon... Bu çeşitliliği nasıl değerlendiriyorsunuz; farklı anlatım olanaklarının ötesinde ne ifade ediyor bu zenginlik sizin için?

Ben her işe, her şeyden önce bir “duygu” olarak bakıyorum. Sanatçı olarak da motivasyonum ve yapmaya çalıştığım şey; yaşama dair bizi tarif ettiğine inandığım belli duyguları paylaşmak, “acaba benim gibi hissedeni düşünen birileri daha var mı?” sorusu üzerine biçimleniyor. Dolayısıyla tekniği de, o duyguyu tarif edecek en doğru malzemeyle yorumlamak üzerine seçiyorum. Oldukça katmanlı ve mesaisi bir süreç bu. Aynı zamanda izleyiciyle aramda bu sayede bir bağ kurmak niyetiyle seçip geliştiriyorum malzemeyi. İşlerdeki teknik çeşitlilik benim için her dili, her duyguyu, dünyayı kucaklamak gibi.

“Zamanın Gölgesinde” sergisinin üzerine kurulduğu temellerden biri de bitkiler. Uzunca bir süreye yayılan bir çalışma söz konusu olan. Herbarium fikri neye dayanıyor? Nasıl geliştirdi bu fikri?

Ben bahçeli bir evde büyüdüm ve çocukluğumdaki anılarımda hep bu bahçe ve bitkilerle kurduğum ilişkiye dair şeyler var. Zamanla bu sürecin hayatı anlamama ve yorumlamama nasıl bir katkısı olduğunu fark ettim. Zaten bahçeyle büyümenin getirdiği bir alışkanlıkla bitki yetiştirmeye devam ediyordum.

"Ben her işe, her şeyden önce bir 'duygu' olarak bakıyorum. Sanatçı olarak da motivasyonum ve yapmaya çalıştığım şey; yaşama dair bizi tarif ettiğine inandığım belli duyguları paylaşmak..."

"Özellikle algıya dair projeler geliştirdiğim için, zaman içinde pratiğimi bir tür "çok seslilik" olarak tarif edebileceğim materyal çeşitliliği üzerine çalışıyorum."

“Samimiyeti ve orijinal olmayı çok önemsiyorum. Üretirken ilk motivasyonum bu oluyor. Daha önce söylenmiş bir şeyi de söylüyor olabilirsiniz tabii ama önemli olan onu nasıl ifade ettiğiniz.”

Daha sonra sanat tarihsel araştırmalar yaparken, herbarium terimiyle ifade edilen, bir tür bitki arşivleme sistemi olduğunu okudum. Sonra bitkilerle aramdaki bu bağı ve yaptığım araştırmaları düşününce, aslında son derece kendiliğinden bir alışkanlıkla geliştirdiğim her şeyin sanat tarihinde bir dönemi işaret eden bir tanımı ve tarifi olduğunu gördüm. Dolayısıyla üretimime eşlik eden bir sürü şey vardı. Bütün bunları kavramsal bir zeminde bir araya getirebildiğim bir proje oldu “Zamanın Gölgesinde”.

Eserlerinizde dikkat çeken meselelerden biri zaman. Süregelen ve süregidecek zaman içindeki anları görüyoruz yapıtlarınızda. Her an bir önceki ya da bir sonraki ana atıfta bulunuyor gibi. Zaman elbette son derece geniş bir kavram. Siz hangi noktaya bakıyorsunuz zamanın?

Çok enteresan bir konu bu. Hepimiz lineer olarak tanımlanan belli bir zaman diliminin içinde yaşıyor görünüyoruz ama kendi yaşam ritimlerimizle aslında zamanın farklı noktalarındayız. Bu, tıpkı nabız atışlarımız gibi hem kişisel ritimlerimiz hem zamanı algılayış biçimlerimizle alakalı olarak değişiyor. Ben herkesin zamanının, tıpkı kendi hızında akan farklı birer kum saati gibi, aynı geçmediğini düşünüyorum. Dolayısıyla buna net bir cevap vermek, sözel bir tarif yapmak oldukça zor. Gelecek sergideki bazı işler belki hissettiğim ve düşündüğüm şeyi açıklamaya yardımcı olabilir.

Sanatın diğer dallarıyla nasıl bir ilişkiniz var? Müzik, edebiyat ya da başka türler. Üretiminizi etkileyen faktörler midir bunlar?

Müzik her zaman hayatımın vazgeçilmez bir parçası, onsuz bir yaşam düşünemiyorum. Daima yeni şeyler dinlemeye özen gösteriyorum. Dinlediğim her yeni müziğin hayatın bir başka yerinde, bilmediğim bir duyguyu, bir hissi tarif ettiğini düşünüyorum ve yeni şeyler deneyimleyebilmek için de playlist’imi sürekli güncelliyorum. Özellikle kelimelerin sihrine, büyüüne inanan biri olarak benim için edebiyat da öyle. Beni besliyor ve üretimime esin veriyor. Beni gerçekten yaşama ikna ediyor.

Günümüz sanatının giderek disiplinler arası bir hal alışı, teknik ve biçimlerin çeşitlenişi sizi nasıl etkiliyor? Mesela daha önce hiç çalışmadığınız, “bunu yapmak istiyorum”

dediğiniz yeni teknikler, biçimler var mı?

Elbette! Her zaman. Ama her yeni malzeme, tanıma ve üretim sürecine geçme açısından büyük bir mesai istiyor sizden. O nedenle öyle hemen gerçekleşmiyor tabii. Özellikle algıya dair projeler geliştirdiğim için, zaman içinde pratiğimi bir tür “çok seslilik” olarak tarif edebileceğim bu materyal çeşitliliği üzerine kurmaya çalışıyorum. Ve bu durumun da hem benim dünyayı algılayış biçimimi ve üretim dilimi hem de bugünün sanat düşüncesini çok daha iyi tarif ettiğini düşünüyorum.

Peki, herhangi bir esere ilişkin fikirler oluşurken biçime nasıl ulaşıyorsunuz? Daha doğru bir deyişle, akış nasıl oluyor; geliştirdiğiniz bir fikre uygun biçime mi yöneliyorsunuz, yoksa biçimin de içeriği belirlediği oluyor mu?

Önce fikir ve duygu, daha sonra onu “nasıl en samimi ve kendim gibi tarif edebilirim” düşüncesi ortaya çıkıyor. Bazen sadece bir kelimeye ya da bir cümleye de takılabiliyorum. Samimiyeti ve orijinal olmayı çok önemsiyorum. Üretirken ilk motivasyonum bu oluyor. Daha önce söylenmiş bir şeyi de söylüyor olabilirsiniz tabii ama önemli olan onu nasıl ifade ettiğiniz.

Önümüzdeki süreçte hayata geçirmeyi düşündüğünüz projelerle sonlandırılmı röportajı. Gelecek planlarınızda neler var?

Ben hiç hızımı kaybetmeden yeni sergi projem üzerine çalışmaya devam ediyorum. Nerde ya da nasıl gösteririm bunları şu an gerçekten çok düşünmüyorum. Tek bildiğim, bugüne kadar yaptığım işlerin içinde beni en iyi tarif edeceğine inandığım, yapmazsam kendimle ilgili pek çok şeyin eksik kalacağını düşündüğüm bir proje olduğu. Bu nedenle çok heyecanlıyım ve bitirmek için sabırsızlanıyorum. “Zamanın Gölgesinde” sergisiyle eş zamanlı gelişen bir projeydi, epay yol aldığımı söyleyebilirim. Tamamen kendine has bir dili var, göstereceğim mekân da bu nedenle önem taşıyor. Son sergiyle birlikte, her sergi için bir albüm yapma kararı aldım. Çünkü müzik konusuna gerçekten çok kafa yoruyorum ve mesai harcıyorum. Yeni sergi de yine bir albümle birlikte ortaya çıkacak. Bu ara en büyük motivasyonum ve heyecanım bu. Türkiye’de ve dünyada da her şeyin en kısa zamanda normale dönmesini ve yine üretimlerimizi hem yeni işlerle hem de sanat izleyicisiyle yüz yüze gelerek paylaşabilmeyi diliyorum.

